

SAMHÄLLE | TRUMP

Forskarna misslyckas med något grundläggande

Illustration: Kvartal

Samhällsvetenskapliga forskare har en skyldighet att föra ut sina rön. Både ekonomerna och statsvetarna i USA har misslyckats kapitalt med att föra ut sina grundläggande insikter till väljarkåren, skriver statsvetaren Bo Rothstein.

AV BO ROTHSTEIN | 17 APRIL 2025

[PROFIL](#) [NYHETSBRÄV](#) [LÄSTID 5 MIN](#) [SKÄRMLÄSARVÄNLIG](#)

Kritiken mot **Donald Trumps** attacker mot USA:s universitetsväsende är både [omfattande](#) och [mycket angelägen](#). Stora neddragningar av forskningsanslag, krav på att disciplinera vissa ämnen och institutioner samt deportering av utländska studenter är några av åtgärderna.

Trump och hans anhängare uppfattar universiteten som en av sina huvudfiender och man ser också att det är delstater som inte röstade på Trump som drabbas. Som många framhållit är denna politik inte bara ett hot mot de grundläggande liberala värden som innefattas i begreppet "akademisk frihet", utan också ekonomiskt huvudlös eftersom mycket av de innovationer som gjort USA till en ekonomisk stormakt kommer från den högkvalitativa forskning som de amerikanska spetsuniversiteterna är kända för.

De rankingar som numera görs av kvaliteten på högre lärosäten världen över belägger att USA:s universitet regelmässigt innehar de främsta platserna. Som exempel kan nämnas att av de 20

tillgångar.

En av världens mest vitala demokratier

Samtidigt som kritiken mot Trumps angrepp på universiteten är berättigad måste man rimligen också ställa frågan: Hur i all världen USA har hamnat här? Hur har ett land som av många setts som en av världens mest vitala liberala demokratier fått en väljarkår där en så stor andel valt att, också en andra gång, rösta fram Donald Trump? Vi talar om en person som orkestrerat fram en mobb som med våld angräppte den centrala institutionen i landets demokrati. Som försökt tumma valförrättare att fuska med röstsammanräkningen och som vägrat erkänna sig besegrad i ett demokratiskt val.

” Jag vågar påstå att det inte går uppbringa en enda statsvetare vid något ansett amerikanskt universitet som hävdar att Trumps politik är till fördel för landets demokrati.

En person som öppet hånar handikappade, som programmatiskt far med lögn, som skryter med att han sexuellt trakasserar kvinnor, som hotar allierade länder militärt och som nu utövar vad som måste ses som en personlig vendetta mot de som han uppfattar som sina politiska motståndare.

De finns, menar jag, anledning att ställa frågan om de amerikanska universiteten själva har något ansvar för att detta kunnat ske. Man kan exempelvis peka på att världens i särklass största och mest framstående statsvetarkår är den amerikanska. Jag vågar påstå att det inte går uppbringa en enda statsvetare vid något ansett amerikanskt universitet som hävdar att Trumps politik är till fördel för landets demokrati. En överväldigande majoritet är enligt min erfarenhet övertygade om motsatsen. Man kan med stor säkerhet säga detsamma om den nationalekonomiska forskarkåren i USA. Den är också ”störst och bäst” och hävdar närmast unisont att Trumps ekonomiska politik med höga tullar strider mot de mest grundläggande insikter som den ekonomiska forskningen har producerat.

Men uppenbart har både ekonomerna och statsvetarna i USA misslyckats kapitalt med att föra ut sina grundläggande insikter till en mycket stor del av väljarkåren. Vill man spetsa till det kan man säga att landet med världens bästa statsvetare och ekonomer inte bara valt sin sämsta president utan också en president som bedriver den sämsta handelspolitik som ekonomer kan tänka sig.

Angus Deaton vid Nobelprisceremonin 2015. Foto: Marcus Ericsson /TT

Den skotsk-amerikanske nationalekonomen **Angus Deaton**, som 2015 erhöill priset i ekonomi till Alfred Nobels minne, har [hävdad](#) att trots sin starka ställning är de ledande universiteten i USA "inte oklanderliga. De har länge varit farligt isolerade från det samhälle de befinner sig i och som i slutändan stöder dem". Denna isolering har enligt Deaton lett till att många med lägre utbildning har kommit att se universiteten som enbart tjänande en ekonomisk och social elit samtidigt som de sett sin relativa ekonomiska och sociala situation kraftigt försämrade.

Marginaliserade forskare

En annan som pekat på denna problematik är **Nicholas Kristof** som är en ledande liberal skribent i USA. I en mycket uppmärksam [artikel](#) i New York Times efterlyste han med emfas ett ökat deltagande i den offentliga debatten från det amerikanska forskarsamhället. Visserligen finns det ett drag av anti-intellektualism i det amerikanska samhället, menade han, men alltför många forskare hade enligt honom marginaliserat sig själv.

Forskarutbildningen har i alltför hög grad fostrat fram lika svårtillgängliga som svårförståeliga framställningar vilket har ersatt klarspråk och därmed möjlighet till inflytande i den offentliga debatten. Och, tillade Kristof, "min tidiga kärlek, statsvetenskap, är en särskild förövre i detta och verkar försöka, när det gäller att nå inflytande i den praktiska politiken, att begå självmord". Karriärvillkoren för yngre forskare premierar enbart publicering i de högst rankade akademiska tidskrifterna och att informera den allmänna debatten om forskningsresultat räknas inte.

Efter drygt två år som gästforskare vid olika lärosäten i USA och mångåriga kontakter med kolleger där, är detta också mitt bestämda intryck. Undantag finns, men jämfört med svenska förhållanden är kollegerna i USA mycket mer avskilda från det omgivande samhället. Men problemet finns i viss utsträckning även här i Sverige. Framstående ekonomer har nyligen [pekat på](#) detta problem inom sin disciplin och jag kan se likartade tendenser inom svensk statsvetenskap.

Lars Calmfors, som kan sägas vara nestorn bland landets nationalekonomer, skriver i sin bok *Mellan forskning och politik. 50 år av samhällsdebatt* (Ekerlids förlag 2021) att han vid de många tillfällen då han haft att diskutera anställningar av yngre forskare, inte kan erinra sig ett enda tillfälle då de ansetts vara en viktig merit att sprida kännedom om forskningen.

Bo Rothstein är seniorprofessor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet.

SOMMARTIPS

Många forskare har blundat för problemen

Henrik Höjer, vetenskapsredaktör på Kvartal.

Kvartals vetenskapsredaktör Henrik Höjer tipsar om sommarläsning i hängmattan – om klanvälde, kriminalitet och oskuldskontroller.

AV HENRIK HÖJER | 27 JUNI 2023

Henrik Höjer är Kvartals vetenskapsredaktör. Han är även historiker och författare.

 NYHETSBRÄV LÄSTID 1 MIN SKÄRMLÄSARVÄNLIG

1. Man hamnar inte i kriminalitet – man väljer det

Av Henrik Höjer. Intervju med kriminologen Per-Olof Wikström, som menar att de socioekonomiska faktorerna är överskattade som förklaring till kriminalitet. Men vad är det då som förklarar brottslighet?

2. Oskuldskontroller – toppen av ett antidemokratiskt isberg

Av Carolin Ekman. Vad handlar så kallade oskuldskontroller om? Och hur ser kopplingen ut till hederskultur?

3. Ett forskarsamhälle som blundar

Av Peter Esaiasson, Carina Gunnarson och Bo Rothstein. Många forskare har blundat för problemen med klanvälde och grov kriminalitet. Varför blev det så?

4. Prioritera mera!

Av Bjørn Lomborg och Jordan B Peterson. Om man försöker lösa alla världsproblem samtidigt blir det ofta knöligt. Varför inte satsa på de allra viktigaste först?

5. Forskarvärldens ointresse för de ökande lässvårigheterna

Av Henrik Höjer. Allt fler vuxna kan inte läsa och skriva på svenska i Sverige. Det finns dock inte mycket forskning i frågan.

Henrik Höjer är Kvartals vetenskapsredaktör. Han är även historiker och författare.

KONTAKT

Chefredaktör och ansvarig utgivare:
Jörgen Huitfeldt.
Kontakta redaktionen

KUNDTJÄNST

Har du frågor om våra prenumerationer eller
upplever du tekniska problem på sajten?
Besök vår kundtjänstsida

OM KVARTAL

Kvartal är ett politiskt oberoende mediehus
som publicerar poddar och texter med
samhällsjournalistisk inriktning. **Mer om
Kvartal**

